

DEMOGRAFIA CA ELEMENT CARE INFLUENȚEAZĂ PUTEREA NAȚIONALĂ

General-maior (ret.) conf. univ. dr. Grudi ANGELOV

Colonel (ret.) prof. univ. dr. Stoyan STOYCHEV

Universitatea de Studii Biblioteconomice și Tehnologii Informaționale,
Sofia, Bulgaria

DOI: 10.55535/GMR.2025.3.22

In the present paper, the authors examine demography, as an element of the social factor within the framework of NATO's comprehensive approach. On this basis, they set themselves the goal of revealing its influence on the national and allied power of a given country or alliance. The emphasis is on the importance and influence of the demographic element, an invariable part of the social factor, and its impact on the maintenance of national and allied power. The methodology used by the authors includes a systematic approach – suitable for the study of interconnected and related activities. The implementation of the chosen methodology has been achieved using literature review, comparisons, system analysis, theoretical research, and military scientific analysis. The paper is intended to be a logical attempt to reveal the significance and influence of demography on the essence of the social factor as an indispensable part of national power and national security.

Keywords: comprehensive approach; demography; social factor; national power; security;

INTRODUCERE

În lumea contemporană, asistăm la transformări fără precedent în mediul de securitate, determinate de și rezultate din procesul de globalizare, precum și de procesele sociale dinamice și interdependența crescândă dintre state. În acest context, *demografia apare ca un factor cheie cu implicații directe și pe termen lung pentru puterea națională și securitatea statelor moderne*. Aceasta constituie o parte integrantă a dimensiunii sociale în cadrul abordării cuprinzătoare a NATO și ocupă o poziție centrală în analiza rezilienței, dezvoltării și capacităților strategice ale oricărei națiuni date. Abordarea cuprinzătoare este un principiu cheie al Alianței, care stă la baza pregătirii și desfășurării fiecărei operațiuni, campanii sau acțiuni non-combatante a NATO (Stoychev, 2023, p. 8).

Tendențele demografice – precum îmbătrânirea populației, scăderea ratei natalității, procesele de migrație și transformările socio-economice asociate – au un impact direct asupra capacității unui stat de a-și susține puterea națională, atât independent, cât și în cadrul unor alianțe.

În lumea modernă, puterea națională este determinată nu doar de capacitățile economice și militare ale unei țări, ci și de un set complex de factori sociali, politici, culturali și tehnologici. Printre aceștia, *demografia ocupă un loc deosebit de important*. Populația reprezintă purtătorul capitalului social, sursa principală a forței de muncă, potențialului militar și legitimității politice (Nye, 2004, p. 45). În acest context, procesele demografice nu reprezintă doar o dimensiune cantitativă, ci și un factor strategic, care determină traiectoria pe termen lung a dezvoltării fiecărui stat.

Dezvoltarea puterii naționale necesită o abordare sistematică, care să integreze dimensiunile demografice cu factorii economici, politici și militari. Tocmai de aceea, mulți cercetători contemporani subliniază legătura dintre tendințele demografice și capacitatea statelor de a-și apăra interesele în sistemul internațional (Kugler, 1989).

Experiența istorică arată că demografia este unul dintre cei mai fiabili indicatori ai ascensiunii și declinului statelor și imperiilor. Un exemplu clasic este Imperiul Roman, al cărui declin demografic este asociat cu slăbirea capacității sale militare și a bazei economice (Goldstone, 2012).

Procese similare pot fi observate și în cazul Imperiului Otoman, unde declinul populației productive și migrația internă au slăbit stabilitatea statului. În termeni contemporani, exemple precum Japonia și Germania ilustrează modul în care îmbătrânirea populației și ratele scăzute ale natalității reprezintă provocări serioase

pentru sistemele sociale, capacitatea de apărare și reziliența economică (Coleman, 2006).

Pe de altă parte, India și Nigeria demonstrează potențialul populațiilor tinere și numeroase de a stimula creșterea economică și de a-și spori influența internațională. În acest sens, demografia este consacrată ca o componentă structurală a factorului social, care ocupă un loc central în modelele cuprinzătoare ale puterii naționale, influențând toate celelalte elemente – economice, militare, politice și culturale.

Prezenta lucrare își propune să analizeze rolul și semnificația demografiei ca element al puterii naționale, să prezinte principalele provocări și impactul acestora asupra securității și economiei, precum și să propună modele conceptuale pentru evaluarea și integrarea factorilor demografici în planificarea strategică.

Metodologia studiului de față se bazează pe o abordare sistematică, ce permite analiza inter-relaționărilor dintre diverse elemente ale puterii naționale. Au fost aplicate metode de analiză și sinteză, descompunerea și agregarea sistemelor, precum și analiza comparativă a modelelor existente. Atât studii teoretice, cât și o perspectivă științifică militară au fost utilizate pentru a evidenția importanța factorilor demografici pentru capacitățile de apărare ale statului. O astfel de abordare interdisciplinară asigură obiectivitatea, complexitatea și fiabilitatea concluziilor studiului (Bloom, 2003).

Un accent deosebit este pus pe relația dintre demografie și securitatea națională. Tendințele demografice negative – cum ar fi declinul populației, îmbătrânirea populației și migrația – pot slăbi stabilitatea socială, pot crește presiunea asupra sistemelor sociale și pot limita capacitatea de apărare. În schimb, tendințele demografice pozitive creează condiții pentru creștere economică, inovare și extinderea capabilităților strategice.

Potrivit lui Grudi Angelov, *„fără o structură demografică stabilă, strategiile naționale rămân fragile, deoarece există un potențial uman insuficient pentru a realiza obiectivele naționale și pentru a garanta suveranitatea.”* (Angelov, 2024-a). O importanță deosebită se acordă examinării factorului demografic, atât în context internațional, cât și în context aliat. În cadrul unor organizații precum NATO și UE, diferențele demografice dintre statele membre afectează capacitatea acestora de a contribui la securitatea colectivă. Țările cu o creștere negativă a populației se confruntă cu provocări în furnizarea de sprijin militar și economic, în timp ce statele cu populații tinere și în creștere pot juca un rol din ce în ce mai semnificativ în strategiile aliate (Comisia UE, 2020).

Pe lângă aspectele menționate, procesele demografice au un impact direct asupra dezvoltării economice. Forța de muncă nu este doar o resursă pentru producție, ci și un factor determinant pentru inovare și competitivitate. Prin urmare,

investițiile în educație și sănătate, precum și o politică solidă privind migrația devin instrumente pentru compensarea tendințelor demografice negative (Bank, 2019). În acest caz, devin evidente rolul planificării strategice și necesitatea unei doctrine naționale pe termen lung, prin integrarea priorităților demografice în cadrul general de dezvoltare a statului (Angelov, 2024-b).

Relevanța academică a subiectului provine din faptul că, în condiții de incertitudine globală, demografia devine un indicator cheie al rezilienței. După cum subliniază Nye, puterea națională nu mai este definită doar de dimensiunile militare și economice, ci și de capacitatea statului de a gestiona capitalul social și resursele umane (Nye, 2004). Tocmai de aceea, studiul sistematic al factorilor demografici este o condiție prealabilă pentru crearea unor strategii și politici eficiente, apte să asigure securitatea și prosperitatea națională.

Studiul de față investighează influența demografiei asupra structurii și proiecției puterii naționale, acordând o atenție deosebită integrării acesteia în dezvoltarea politicilor strategice. În acest sens, sunt stabilite următoarele obiective principale:

- Examinarea demografiei ca o componentă structurală a factorului social, precum și în relație cu securitatea națională.
- Analizarea provocărilor demografice și a impactului acestora asupra dezvoltării economice și a apărării.
- Prezentarea modelelor existente pentru evaluarea puterii naționale și propunerea unui model conceptual care să integreze indicatori demografici.

Studiul își propune să contribuie atât la dezbateră teoretică privind puterea și securitatea națională, cât și la aplicarea planificării strategice. În acest sens, urmează logica lucrărilor contemporane din domeniu, care evidențiază necesitatea unei abordări sistemice și cuprinzătoare în examinarea relației dintre demografie și puterea națională.

Pe de altă parte, lucrarea își propune să contribuie la îmbogățirea discursului academic privind puterea și securitatea națională, oferind o examinare concentrată a dimensiunii demografice ca variabilă strategică. Studiul se bazează pe evoluțiile academice recente, care pledează pentru o abordare integrată și multidisciplinară, cu scopul de a înțelege modul în care dinamica demografică modelează capacitatea și influența pe termen lung a unui stat. Adoptând o perspectivă bazată pe cercetare, lucrarea subliniază necesitatea unor cadre analitice robuste, care să conecteze tendințele demografice cu obiectivele strategice naționale.

DEMOGRAFIA CA DETERMINANT STRATEGIC AL PUTERII NAȚIONALE

În contextul globalizării, al proceselor migratorii, al creșterii mobilității forței de muncă și al schimbărilor tehnologice, demografia a devenit unul dintre parametrii cheie pentru planificarea strategică. În ultimele decenii, o serie de țări cu populație îmbătrânită s-au confruntat cu necesitatea de a-și adapta sistemele de apărare și sociale la noile realități. În același timp, țările cu populații tinere și în creștere se confruntă cu provocări legate de șomaj, instabilitate socială și presiune migraționistă.

Demografia nu este doar un indicator statistic, ci un factor strategic care influențează direct formarea și dezvoltarea puterii naționale. În teoriile clasice ale relațiilor internaționale, puterea națională este adesea asociată, în primul rând, cu puterea economică și capacitățile militare (Morgenthau, 1948). În contextul contemporan însă, dimensiunile sociale – inclusiv demografia – câștigă o importanță tot mai mare, deoarece capitalul uman este o resursă fundamentală pentru susținerea unor instituții reziliente, stimularea inovației și asigurarea securității naționale (Nye, 2004). După cum subliniază Grudi Angelov, *„dinamica populației nu reprezintă doar o variabilă de fond, ci este un determinant direct al capacității strategice a statului”* (Angelov, 2024-a, p. 122). Aceasta sugerează că tendințele demografice joacă un rol fundamental în modelarea strategiei și doctrinei naționale, precum și în dezvoltarea de modele pentru evaluarea puterii naționale.

Pe de altă parte, factorii strategici sau așa-numiții de mediu, care cuprind sistemele politic, economic, militar, social, informațional și de infrastructură, sunt profund interconectați și influențați reciproc de caracteristicile demografice. Prin urmare, caracteristicile demografice sunt influențate direct de determinarea și elementele de susținere a puterii naționale.

Chiar și o analiză superficială sau un studiu preliminar al acestor factori dezvăluie amploarea interdependenței și a impactului lor. De exemplu:

❖ *Factorii/sistemele politice* se referă la stabilitatea unui stat, coaliție sau alianță; guvernarea și administrația publică; funcționarea instituțiilor judiciare; legea, ordinea și legitimitatea; dinamica dintre grupurile cu interese politice convergente sau opuse; și desfășurarea relațiilor internaționale și a diplomației.

❖ *Factorii/sistemele militare* cuprind aspecte legate de securitate, stabilitate și medii de amenințare – atât interne, cât și externe; forțele armate, disponibilitatea, numărul de efective și susținerea acestora (unde caracteristicile demografice joacă un rol esențial); forțele de securitate internă; formațiunile paramilitare și neregulate (din nou, modelate de demografia societală); precum și armamentul, echipamentele și logistica.

❖ *Factorii/sistemele economice* se referă la resursele naționale vitale și infrastructura critică (inclusiv resursele umane), producția, piețele și comerțul, distribuția bunurilor și serviciilor, consumul, inflația, datoria și alte aspecte ale rezilienței economice naționale.

❖ *Factorii/sistemele de infrastructură* se referă la energie, noduri și rețele de transport, infrastructura de comunicații, industria și facilitățile publice.

❖ *Factorii/sistemele informaționale* implică serviciile naționale de informații, comunicațiile de masă și mass-media, activitățile informaționale ale grupurilor sociale, susceptibilitatea la manipulare și dezinformare, vulnerabilitățile la mesaje și reziliența sistemelor informaționale și de comunicare stabilite.

❖ *Factorii/sistemele sociale* includ structurile de sprijin social, asistența medicală, educația, calitatea vieții, dezvoltarea umană, grupurile de susținere și presiune, persoanele strămutate și refugiații – toate acestea, așa cum s-a menționat, fiind, de asemenea, parte integrantă a profilului demografic al unei populații sau societăți.

Acești factori strategici sunt inseparabil legați de instrumentele puterii naționale și aliate pe care statele sau coalițiile de state le dezvoltă și le mențin pe parcursul continuumului competiției strategice contemporane. Acest continuum cuprinde atât competiția sau rivalitatea pașnică, precum și faza de cooperare. În acest cadru, NATO identifică patru instrumente principale ale puterii: diplomatic, informațional, militar și economic (modelul DIME).

Demografia ca o componentă structurală a factorului social

Caracteristicile demografice – cum ar fi dimensiunea populației, structura pe vârste, modelele de migrație, profilul educațional și urbanizarea – stau la baza capitalului social al unei țări. Aceste caracteristici au un impact direct asupra dezvoltării economice, stabilității politice și capacităților de apărare.

❖ *Dimensiunea populației* – o populație numeroasă oferă o rezervă mai mare de resurse umane atât pentru activități economice, cât și militare. China și India sunt exemple de țări care își valorifică potențialul demografic pentru a câștiga influență globală. În schimb, statele mai mici compensează adesea dimensiunea limitată a populației prin inovare și participarea la alianțe internaționale (Singer, 1985).

❖ *Structura pe vârste* – o populație tânără servește drept motor al creșterii economice, în timp ce o populație îmbătrânită reprezintă provocări semnificative pentru sistemele sociale și pregătirea pentru apărare (Coleman, 2006). Europa, de exemplu, se confruntă cu îmbătrânirea demografică, ceea ce îi limitează forța de muncă și crește cheltuielile publice pentru serviciile sociale.

❖ *Rata totală de fertilitate (RTF)* – numărul mediu de copii pe care o cohortă ipotetică de femei l-ar avea la sfârșitul perioadei reproductive dacă ar fi fertile în perioada respectivă și nu ar fi supuse mortalității. Aceasta este exprimată în număr de copii per femeie.

❖ *Migrația* – emigrarea persoanelor tinere și calificate slăbește potențialul național. Cu toate acestea, imigrația bine gestionată poate consolida economia și poate sprijini dezvoltarea societății (Bank, 2019).

❖ *Profilul educațional* – o populație educată sporește competitivitatea națională și crește capacitatea de inovare. În acest sens, investițiile în educație sunt considerate investiții strategice în puterea națională (Bloom, 2003).

❖ *Urbanizarea* – concentrarea populației în centrele urbane facilitează dinamismul economic și inovarea, dar crește și riscul de tensiuni sociale și inegalitate.

Acești factori strategici sunt inseparabil legați de instrumentele puterii naționale și aliate pe care statele – sau coalițiile de state – le dezvoltă și le mențin pe tot parcursul competiției strategice contemporane.

Legătura dintre demografie și securitate națională

Procese demografice au un impact direct asupra securității naționale. Acestea influențează atât stabilitatea socială, cât și capacitățile de apărare.

❖ *Stabilitatea socială* – tendințele demografice negative – cum ar fi ratele scăzute ale natalității, îmbătrânirea populației și presiunea migrației – pot submina încrederea publicului în instituții și pot genera tensiuni interne (Teitelbaum, 1985).

❖ *Capacitățile de apărare* – rezerva de recrutare, împreună cu nivelurile de sănătate și educație, sunt factori determinanți cheie ai pregătirii militare. În contextul declinului demografic, statul este adesea pus în situația de a se baza pe sisteme de înaltă tehnologie sau pe sprijinul aliaților (Angelov, 2024-a).

❖ *Amenințări externe* – vulnerabilitatea demografică poate expune o țară la presiuni externe – cum ar fi crizele migratorii, afluxul demografic din statele vecine sau activitățile subversive ale unor actori ostili.

În prezentarea sa la cel de-al 45-lea Congres Internațional de Istorie Militară, Grudi Angelov a subliniat că: *„Fără o structură demografică stabilă, strategia națională rămâne fragilă, deoarece nu există suficient potențial uman pentru a realiza obiectivele naționale și a garanta suveranitatea.”* (Angelov, 2019). Această concluzie se aliniază cu opiniile cercetătorilor internaționali care subliniază rolul demografiei ca o componentă fundamentală a securității naționale.

Demografia și dezvoltarea economică

Dinamica demografică joacă un rol crucial în modelarea rezultatelor economice și, prin urmare, capitalul uman reprezintă principala resursă pentru producție, inovare și consum. Forța de muncă este un factor cheie al creșterii economice,

În timp ce structura pe vârste a populației determină nu numai oferta de pe piața muncii, ci și cererea de bunuri și servicii în diferite sectoare. În acest context, țările cu populații tinere și în creștere beneficiază adesea de așa-numitul „*dividend demografic*”, o perioadă în care ponderea populației active este semnificativ mai mare decât cea a populației dependente (copii și vârstnici). Aceasta creează condiții favorabile pentru expansiunea economică, dacă este însoțită de politici adecvate în domeniul educației, sănătății și economiei. Un exemplu clasic al unei astfel de dinamici pozitive este India, unde structura pe vârste a tinerilor susține atât consumul intern, cât și oferta globală de forță de muncă (Bloom, Canning, 2003). Atunci când sunt gestionate corespunzător, aceste caracteristici demografice devin un avantaj strategic care poate susține creșterea economică pe termen lung și poate consolida poziția țării în sistemul internațional.

Tendențele demografice au un impact profund și direct asupra performanței economice naționale și a capacității strategice. Una dintre cele mai presante evoluții negative este îmbătrânirea populației, care duce la o creștere a cheltuielilor sociale și la o scădere a factorului forță de muncă disponibilă, ceea ce reprezintă provocări semnificative pentru stabilitatea și creșterea economică. Japonia servește drept exemplu clasic al unei astfel de tranziții demografice, unde o populație care îmbătrânește rapid a pus o presiune considerabilă asupra sistemului de asistență socială și a contribuit la stagnarea pe termen lung a productivității și a producției economice (Coleman, 2006, p. 53). În schimb, strategiile proactive, cum ar fi politicile de imigrație bine reglementate și investițiile susținute în educație, au potențialul de a atenua aceste efecte adverse. Prin regenerarea forței de muncă și îmbunătățirea capitalului uman, astfel de măsuri nu numai că susțin reziliența economică, dar consolidează și dimensiunile mai largi ale puterii naționale (Bank, 2019). Prin urmare, adaptarea la schimbările demografice prin cadre de politici cuprinzătoare și orientate spre viitor este esențială pentru menținerea stabilității socio-economice și a autonomiei strategice în contextul concurenței globale și al transformării interne.

Demografia și planificarea strategică

În contextul guvernării strategice moderne, demografia trebuie considerată nu doar o variabilă de fond, ci și o componentă cheie și dinamică a puterii naționale. Planificarea strategică și formularea strategiilor și doctrinelor naționale necesită integrarea indicatorilor demografici pentru a oferi o bază realistă și sustenabilă pentru luarea deciziilor. Dimensiunea, structura, distribuția și tendințele populației influențează capacitatea unui stat de a genera producție economică, de a menține securitatea, de a sprijini inovația și de a asigura coeziunea socială, acestea fiind elemente esențiale ale eficacității strategice pe termen lung.

Fără integrarea analizei demografice, strategiile naționale riscă să treacă cu vederea vulnerabilitățile critice sau potențialele neexploatate. După cum susține Grudi Angelov, documentele strategice precum Strategia de Securitate Națională sau Doctrina Națională rămân incomplete și potențial ineficiente dacă nu iau în considerare, în mod explicit, dinamica populației (Angelov, 2024-a, p. 163). Acest lucru este evident, în special în formularea politicilor de apărare, dezvoltarea forței de muncă, a sistemelor educaționale, planificarea asistenței medicale și gestionarea migrației, toate acestea fiind interdependente cu tendințele demografice.

Abordările recente privind măsurarea puterii naționale încorporează din ce în ce mai mult variabile demografice, alături de indicatori tradiționali precum puterea economică, capacitatea militară, stabilitatea politică și progresul tehnologic (Ib., p. 122). Aceste modele integrate adoptă o perspectivă sistemică, recunoscând dinamica populației nu numai din perspectiva unor date statice de fundal, ci ca multiplicatori activi ai capacității strategice a unui stat. De exemplu, o populație tânără și bine educată poate spori capacitatea unei țări de a inova, de a concura la nivel global și de a menține reziliența națională. În schimb, o populație care îmbătrânește rapid, lipsită de o infrastructură socială suficientă, poate genera presiuni semnificative asupra economiei și poate slăbi sustenabilitatea pe termen lung a politicilor publice și a apărării naționale.

În plus, dezvoltarea unei *Mari Strategii* – o viziune pe termen lung, atotcuprinzătoare, care aliniază obiectivele unei națiuni cu resursele și capacitățile sale disponibile – trebuie să se bazeze pe o înțelegere aprofundată a realităților demografice. Demografia modelează domeniul de aplicare și limitele acțiunilor statului, atât la nivel intern, cât și internațional. Aceasta determină sustenabilitatea politicilor publice, reziliența instituțiilor și credibilitatea angajamentelor naționale în cadrul alianțelor și organizațiilor internaționale precum NATO sau UE. În acest sens, cercetarea demografică devine nu doar un exercițiu statistic, ci o piatră de temelie a previziunii strategice și a guvernantei.

PROVOCĂRI DEMOGRAFICE ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA PUTERII NAȚIONALE

Procese demografice nu sunt fenomene statice, ci factori sociali dinamici care modelează capacitatea unui stat de a-și construi și susține puterea națională. În contextul securității globale și al relațiilor internaționale, acestea au devenit un indicator critic al rezilienței societale, al dezvoltării economice și al capacităților de apărare (Bloom, Canning, 2003; Coleman, 2006).

O analiză a provocărilor demografice relevă faptul că acestea pot avea atât dimensiuni interne – care afectează stabilitatea socială și reziliența instituțională –,

cât și externe, legate de influența internațională a statului și de obligațiile sale în cadrul cadrelor aliate. Fără o luare în considerare sistematică a riscurilor demografice, strategiile naționale riscă să-și piardă relevanța și aplicabilitatea în contexte de securitate din lumea reală (Angelov, 2019, p. 88).

Pe această bază, vom prezenta câteva dependențe și influențe fundamentale ale acestui element – demografia, în raport cu puterea națională. Autorii prezentei lucrări, chiar fără a se referi la așa-numitele „războaie demografice”, au toate motivele să-și afirme poziția acum: în doar 30 de ani, lumea va fi de nerecunoscut. De nerecunoscut pentru că, potrivit lor, parametrii demografici nu numai că influențează, dar se află, fundamental, în centrul factorului social, al generării și menținerii puterii naționale. De aici, legătura cu rezultatul confruntării din politica globală contemporană – la care asistăm de peste un deceniu – este directă.

Putem afirma cu îndrăzneală că acest aspect al rivalității globale este încă subestimat. Cu toate acestea, tocmai acest aspect (demografia) va determina în cele din urmă rezultatele transformării comunității globale: tranziția de la o lume unipolară la una multipolară, o tranziție care este deja în desfășurare (și care se va finaliza cel târziu la sfârșitul anilor 2030). Nu inteligența artificială (în ciuda întregii sale semnificații), nu fabricile de smartphone-uri, ci demografia va decide totul. În plus, ideile care vor fi insuflate în mintea generațiilor viitoare. Dar, deocamdată, să discutăm despre demografie.

Declinul demografic și securitatea națională

Tendințele demografice negative – scăderea ratei natalității, îmbătrânirea populației și nivelurile ridicate de emigrare – au un impact direct asupra securității naționale.

❖ *Îmbătrânirea populației* este un fenomen care duce la o scădere a potențialului de mobilizare și la o creștere a cheltuielilor sociale. Țări precum Japonia și Italia se confruntă cu dificultăți în menținerea capacităților lor de apărare, tocmai din cauza îmbătrânirii demografice (Coleman, 2006).

❖ *Emigrația*, definită prin plecarea în masă a tinerilor și a persoanelor educate, slăbește economia și limitează potențialul de modernizare militară. În unele țări, acest proces este descris ca „*exod al creierelor*”, care subminează reziliența strategică (Bank, 2019).

❖ *Coeziunea socială* sau lipsa acesteia este martoră la slăbirea încrederii sociale, ceea ce poate duce la instabilitate politică și la o vulnerabilitate crescută la influențe externe (Teitelbaum, 1985, p. 112).

Securitatea națională este inseparabilă de baza demografică a societății, deoarece fără aceasta, niciun sistem de apărare nu se poate susține, în cele din urmă (Angelov, 2019). Această observație este deosebit de relevantă pentru

statele mici, ale căror resurse materiale și tehnologice limitate le fac deosebit de dependente de calitatea și disponibilitatea capitalului uman. În astfel de contexte, tendințele demografice precum declinul populației, exodul creierelor și îmbătrânirea populației pot avea un impact disproporționat de mare asupra rezilienței naționale, competitivității economice și capacităților de apărare. Prin urmare, menținerea unei baze demografice stabile și productive nu este doar o prioritate socială, ci un imperativ strategic pentru asigurarea sustenabilității și suveranității naționale într-un mediu global puternic interconectat.

Continuând explorarea elementului demografic, autorii lucrării se concentrează asupra unui alt exemplu ilustrativ (nu doar în opinia lor), anume cât de directă și imediată este legătura dintre construirea și menținerea puterii unei națiuni și modul în care declinul demografic poate afecta securitatea națională. Exemplul privește Suedia și Israelul. În acest sens, se poate pune întrebarea: Care țară continuă să-și construiască puterea națională și securitatea națională și care nu reușește să le mențină?

Atunci când se discută despre politica demografică – sau politici care vizează elementul demografic al unei anumite țări – sunt adesea aduse exemple care evidențiază cât de importantă este bunăstarea financiară atunci când există copii, precum și diversele măsuri de sprijin social pentru familiile cu copii.

Așadar, care este situația sau care sunt condițiile importante de viață și reproducere pentru populația din Suedia?

În Suedia, oamenii trăiesc în confort și prosperitate din punct de vedere pur financiar. Populația nu-și face griji poate ajunge în situația de a nu avea adăpost, persoanele în vârstă nu sunt abandonate și fiecărui copil i se garantează un loc la grădiniță. Suedia este o țară recunoscută, nu doar în Europa, pentru politica sa socială. Și acest lucru este pe bună dreptate: esența constă în faptul că Suedia implementează o politică demografică consecventă, care vizează o îngrijire autentică – nu numai pentru persoanele în vârstă, ci și pentru copii și pentru familiile în care se nasc acești copii.

Totuși, în ciuda tuturor acestor condiții favorabile și a politicilor care susțin elementul demografic, în 2023, Suedia a înregistrat cea mai scăzută rată a natalității din întreaga sa istorie – de când se întocmesc astfel de înregistrări și statistici, practic, din secolul al XVIII-lea. Rata fertilității a scăzut în acel an la 1,45 copii per femeie – mult sub așa-numitul nivel de regenerare, care este, în medie, acceptat ca fiind de 2,1 copii per femeie de vârstă fertilă. De fapt, acest lucru plasează Suedia printre statele cu cele mai scăzute rate din Europa.

O întrebare retorică apare în mod natural: De ce, în ciuda tuturor avantajelor menționate, nicio femeie din Suedia nu dorește să nască? Răspunsul, potrivit autorilor, și nu doar al lor, este acesta: confortul nu produce automat urmași.

Descendenții înseamnă încredere. Înseamnă continuitate. Înseamnă sentimentul că există ceva mai mare decât unul, ceva ce ești chemat să slujești.

În Suedia, nu există un astfel de scop. Nu există o națiune ca idee. Nu există o religie care să justifice sacrificiul. Nu există datorie militară, nicio durere istorică, nicio amintire pentru care cineva ar fi dispus să moară – și, prin urmare, să trăiască – pentru ceva mai presus de sine. Bunăstarea personală și succesul individual sunt prezente. Cele colective, însă, s-au dizolvat.

De cealaltă parte se află Israelul. O țară care este, timp de decenii, într-o stare de urgență, de tensiune, de mobilizare și de război. Unde fiecare dimineată poate începe cu o sirenă, iar fiecare vară cu o nouă campanie în Fâșia Gaza (nu neapărat ca cea în desfășurare, una dintre cele mai mari campanii). Dar, rata fertilității de acolo este de 2,9 – cea mai mare dintre țările dezvoltate. Și, în acest caz, nu este doar o statistică, este un diagnostic. Iar în acest diagnostic se află totul: economia, cultura, credința, frica, puterea națională și scopul.

Israelul este o țară anxioasă. Dar, știe cine este. Știe de unde vine și încotro se îndreaptă. Acolo, familia și continuarea liniei genealogice nu sunt o „*opțiune*” sau o „*alegere*”, ci o datorie față de strămoși și o chestiune de supraviețuire. Acolo, un copil nu este o „*cheltuială suplimentară*”, ci un participant la o cauză comună. Da, statul Israel investește pentru naștere. Acesta acoperă fertilizarea in vitro (FIV). Sprijină mamele. Dar, acesta nu este lucrul principal – și Suedia are aceste politici. Aspectul principal se regăsește în mentalul oamenilor, al populației, al societății. În Israel, chiar și așa-numitele femei seculare au trei sau patru copii. Pentru că societatea așteaptă acest lucru. Pentru că familia este centrul societății, nu un proiect personal sau un interes personal.

În Israel, sensul, onoarea, datoria și participarea – pentru fiecare cetățean, nu doar pentru femeia care dă viață – nu sunt aspecte ce aparțin trecutului. Sunt prezentul însuși, prezentul pe care Israelul își construiește viitorul și cu care își construiește și susține puterea națională. Dacă ar fi să descriem într-un alt mod elementul demografic din Israel, putem spune că în întreaga societate există o înțelegere clară: femeia continuă, bărbatul poartă, iar copilul primește. Și toate acestea se numesc *Kin*.

Demografia, însă, nu se referă doar la caracteristici și politici sociale – este o chestiune de securitate națională. Nu este doar unul dintre subiecte, chiar dacă numim acest subiect „*putere națională*”. În primul rând, este o chestiune de supraviețuire, știind că un stat poate supraviețui și poate avansa în timp cu o putere națională clar construită și susținută, puternică – nu goală sau imaginară.

În exemplele prezentate, ale Suediei și Israelului, este grăitor cum, din cauza unor politici greșite, neclare sau prezentate necorespunzător în sfera demografiei și a factorilor sociali, culturali și economici, o țară precum Suedia demonstrează cum o națiune aflată în confort se îndreaptă spre declinul său și, poate, chiar spre

asimilare treptată și uitare. Israelul, pe de altă parte, arată cum o națiune aflată într-o stare de anxietate dă un sens nașterii. Cum nu numai că își construiește, dar își și susține puterea națională, cum avansează pentru a-și apăra interesele naționale, chiar dacă, în comparație cu Suedia, statul Israel este înconjurat aproape în întregime de țări ostile.

Impactul asupra capacității de apărare

Puterea militară este considerată, în mod tradițional, un element central al forței naționale. Cu toate acestea, calitatea și cantitatea resurselor umane de care depinde sunt intrinsec legate de procesele demografice.

- Deficit de personal militar. Țările care se confruntă cu un declin al populației se confruntă cu dificultăți în recrutarea unui număr suficient de personal militar. Acest lucru necesită schimbări în structurile militare și o trecere către forțe armate profesionale și rezerve (Singer, Bremer, Stuckey, 1972).
- Compensații tehnologice. Atunci când resursele umane sunt limitate, statele investesc adesea în armament și sisteme de apărare de înaltă tehnologie, ceea ce necesită resurse financiare substanțiale pe care nu toate țările și le pot permite (Nye, 2004).
- Mecanisme aliate. Statele mai mici se bazează frecvent pe apărarea colectivă în cadrul NATO și UE pentru a compensa slăbiciunile lor demografice (Comisia Europeană, 2022).

Pe baza a tot ceea ce a fost menționat mai sus, s-ar putea rezuma că: *„Pentru statele mici, declinul demografic nu este doar o problemă socială, ci și o problemă de apărare, care necesită dependența de alianțe și cadre de securitate comune”* (Angelov, 2024-a, p. 67).

Caracteristicile demografice ale unei țări influențează, de asemenea, metodele de confruntare și de război pe care aceasta este obligată să le adopte, atunci când se confruntă cu necesitatea de a-și apăra sau susține interesele naționale. De exemplu, pe baza caracteristicilor lor demografice, o serie de țări aleg așa-numitele metode și acțiuni asimetrice ca mijloace de confruntare. În contextul contemporan, putem spune, de asemenea, că acțiunile hibride sau războiul hibrid reprezintă o astfel de metodă asimetrică – deși nu exclusiv pentru țările cu o capacitate demografică mai mică sau o populație mai mică. Desigur, conceptul de război hibrid nu este nou pentru societatea modernă. Este o evoluție naturală a războiului (Yordanova, 2024).

Abordări strategice ale provocărilor demografice

Rezolvarea problemelor demografice necesită o abordare strategică cuprinzătoare, care să integreze politici economice, sociale și de apărare.

- *Încurajarea ratei natalității* – Stimulentele fiscale, programele sociale și sprijinul pentru familii pot contribui la atenuarea efectelor natalității scăzute.

- *Migrație gestionată* – Imigrația controlată, combinată cu politici eficiente de integrare, poate sprijini economia și regenera forța de muncă.
- *Investiții în educație și sănătate* – Îmbunătățirea calității capitalului uman este un factor cheie în reziliența societății.
- *Adaptarea sistemelor de apărare* – Încorporarea forțelor de rezervă, modernizarea armatei și integrarea în structurile aliate sunt vitale.

Având în vedere toate cele menționate, s-ar putea concluziona că: „Viitorul puterii naționale constă în capacitatea statelor de a-și adapta strategiile la realitățile demografice, mai degrabă decât a le ignora” (Angelov, 2024-a, p. 140).

Per total, s-ar putea rezuma că provocările demografice reprezintă un factor fundamental, care influențează dezvoltarea economică, stabilitatea socială, capacitatea de apărare și rolul internațional al statelor. În plus, tendințele negative – cum ar fi scăderea ratei natalității, îmbătrânirea populației și migrația – necesită abordări strategice și cooperare internațională. Numai prin integrarea factorilor demografici în planificarea strategică națională pot statele să construiască o putere națională durabilă și eficientă.

CONCLUZII

În concluzie, demografia este acum recunoscută pe scară largă ca un factor determinant esențial al puterii naționale, modelând și consolidând dimensiunile sale economice, sociale, militare și politice. Constatările acestei lucrări indică faptul că populația nu ar trebui privită doar prin intermediul unor indicatori numerici, cum ar fi mărimea sau creșterea populației, ci mai degrabă ca un factor multidimensional care reflectă calitatea capitalului uman, reziliența societății și capacitatea strategică a statului de a susține stabilitatea și progresul pe termen lung.

Capitolul unu clarifică rolul demografiei ca și componentă structurală a factorului social. A fost evidențiată interdependența dintre structura pe vârste, profilul educațional și distribuția geografică a populației, pe de o parte, și viabilitatea economică și capacitatea de apărare, pe de altă parte. S-a subliniat faptul că tendințele demografice au implicații directe asupra securității naționale, deoarece îmbătrânirea populației și migrația pot slăbi coeziunea socială și pot genera riscuri strategice (Nye, 2004; Națiunile Unite, 2022).

Capitolul al doilea prezintă principalele provocări care decurg din tendințele demografice negative. Acestea se manifestă atât intern – prin reducerea forței de muncă, creșterea inegalității sociale și diminuarea potențialului de mobilizare – cât și extern – prin reducerea influenței internaționale a unui stat și a contribuției sale la sistemele de securitate colectivă. O atenție deosebită a fost acordată sustenabilității sistemelor sociale și necesității unor politici pe termen lung care

să vizeze încurajarea ratei natalității, reducerea emigrării și integrarea migranților (Bloom, Canning, 2003; Coleman, 2006).

Sinteza problemelor examinate conduce la câteva concluzii cheie:

1. *Demografia este o resursă strategică* care modelează capacitatea unui stat pentru creștere economică, sustenabilitatea apărării și stabilitatea socială.
2. *Tendențele demografice negative* – cum ar fi îmbătrânirea populației, ratele scăzute ale natalității și emigrația – reprezintă un risc critic, prin subminarea rezilienței naționale și reducerea influenței internaționale a unui stat.
3. *Planificarea strategică* necesită integrarea factorilor demografici, deoarece absența acestora face ca strategiile și doctrinele naționale să fie incomplete și dificil de implementat.
4. *Contextul internațional și aliat* amplifică importanța demografiei, deoarece deficitele demografice dintr-un singur stat membru – în cadrul unor cadre precum NATO și UE – pot slăbi securitatea colectivă generală.
5. *O abordare cuprinzătoare* este esențială, necesitând politici demografice care să includă stimulente pentru fertilitate, strategii pentru încurajarea migrației inverse, integrarea eficientă a migranților și investiții susținute în educație și sănătate.

După cum se subliniază în literatura recentă, „*integrarea indicatorilor demografici într-un indice național de putere nu este opțională, ci obligatorie pentru statele care se confruntă cu riscuri demografice existențiale*” (Angelov, 2024-a, p. 112). Prin urmare, viitorul strategic al fiecărei națiuni – indiferent care este dimensiunea sau puterea sa economică – depinde direct de capacitatea sa de a gestiona și modela dinamica demografică.

În concluzie, demografia nu ar trebui considerată o variabilă statistică secundară, ci, mai degrabă, un pilon strategic al puterii și securității naționale. Aceasta reflectă starea actuală a societății și servește drept indicator crucial al traiectoriei sale viitoare. Statele care integrează factorii demografici în cadrele lor strategice vor fi mai bine poziționate pentru a-și asigura stabilitatea, reziliența și relevanța internațională în fața provocărilor globale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Angelov, G. (2019). *The Treaty of Neuilly and its impact on the national power of Bulgaria*. Sofia: Public Policy.bg. doi:<https://doi.org/10.58894/EJPP.2020.2.349>.
2. Angelov, G. (2024-a). *For (un)succes of the nation and whether national doctrine and strategy are guarantee for country's prosperity*. Sofia: “За буквите – О писменехъ”. doi:ISBN 978-619-185-664-0.
3. Angelov, G. (2024-b). *State and statehood: Etymology and Characteristics*. Saarbruken, Germany: Lambert Academic Publisher. doi:ISBN 978-620-780-614-0.

4. Bank, W. (15 martie 2019). *World Development Report 2019*. Washington DC, The USA. doi:<http://doi.org/10.1596/978-1-4648-1328-3>.
5. Bloom, D., Canning, D. (2003). *The demographic dividend: A new perspective on the economic consequences of population change*. Santa Monica, CA, The USA: RAND Corporation. doi:ISBN-13: 978-0-8330-2926-3.
6. Coleman, D. (Septembrie 2006). *Immigration and ethnic change in low-fertility countries: A third demographic transition*. În *Population and Development Review*, 32, 52-96. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2006.00111.x>.
7. European Commission (17 iunie 2020). *The impact of demographic change*. Belgia: Bruxelles, Belgian EU, https://commission.europa.eu/system/files/2020-06/demography_report_2020_n.pdf?utm_source=chatgpt.com, accesat la 17 septembrie 2025.
8. European Commission (2022). *European Commission Report of Demographic Change*. Bruxelles: EU Commission, https://commission.europa.eu/system/files/2020-06/demography_report_2020_n.pdf?utm_source=chatgpt.com, accesat la 17 septembrie 2025.
9. Goldstone, J.A. (16 august 2012). *Political demography: How population changes are reshaping international security and national politics*, p. 336. doi:ISBN 978-0199945962.
10. Kugler, J. (1 septembrie 1989). *The power transition: A retrospective and prospective evaluation*. Midlarsky, M. (ed.) *Handbook of War Studies*, pp. 171-194. ISBN: 9780044453411.
11. Morgenthau, H.J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf. doi:ISBN: 978-0075544692
12. Nye, J. (11 mai 2004). *Soft power: The means to success in world politics*. În *Public Affairs*, p. 208. ISBN 978-158-648-306-7.
13. Singer, J.B. (1985). *Peace, War, and Numbers*. Beverly Hills: Sage. doi: ISBN: 978-0803901643.
14. Stoychev, S. (2023). *Joint operations and their planning*. Bulgaria: Sofia. Editura "Dio Mira".
15. Teitelbaum, M.S. (1985). *The Fear of Population Decline*. SUA: Orlando, Florida, Academic Press.
16. United Nations (2022). *World Population Report Prospects 2022*. New York: UN, https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf, accesat la 17 septembrie 2025.
17. Yordanova, S. (2024). *Techniques and Technologies of Non-Classical Wars*. Sofia: "За буквите – О писменехъ".